

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ І ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ**

**з навчальної дисципліни
«ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ»
для студентів всіх форм навчання
галузі знань 07 Управління та адміністрування**

Покровськ, 2019

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Фінансовий аналіз» для студентів всіх форм навчання галузі знань 07 Управління та адміністрування / Уклад. : В. М. Антоненко, Л.Л. Катранжи. – Покровськ : ДонНТУ, 2019. – 56 с.

Методичну розробку рекомендовано для використання студентами при опрацюванні ними тематичного матеріалу вказаної навчальної дисципліни та написання курсової роботи.

Рекомендації містять достатньо повні вимоги щодо проведення аналітичних розрахунків за всіма тематичними напрямками фінансового аналізу, мають усі необхідні рекомендації щодо здійснення розрахунків, конкретні формули, факторні моделі, таблиці та відповідні пояснення, що, безумовно, буде корисним студентам під час підготовки курсової роботи.

Укладачі: _____ В. М. Антоненко, доцент, к. е. н, доцент кафедри УФЕБ
(підпис)

_____ Л. Л. Катранжи, доцент, к. е. н, доцент кафедри УФЕБ
(підпис)

Рецензент: _____ Л. І. Шилова, доцент, к. е. н., доцент кафедри ЕПР
(підпис)

Відповідальний за випуск: _____ О. Ю. Попова, проф., д. е. н., зав. каф. УФЕБ
(підпис)

Затверджено навчально-методичним відділом ДонНТУ, протокол № ____ від _____

Розглянуто на засіданні кафедри управління і фінансово-економічної безпеки, протокол № ____ від _____ р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ЗАВДАННЯ, ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ	5
2. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	9
3. ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	14
4. СТРУКТУРНИЙ ЗМІСТ РОЗРАХУНКОВОГО РОЗДІЛУ КУРСОВОЇ РОБОТИ	15
4.1 Стисла характеристика підприємства	15
4.2 Загальна оцінка майна і джерел його формування	15
4.3 Аналіз активу балансу	19
4.4 Аналіз пасиву балансу	22
4.5 Аналіз фінансової стійкості	24
4.6 Аналіз ліквідності балансу і платоспроможності підприємства	27
4.7 Аналіз фінансових результатів	30
4.8 Аналіз рентабельності	32
4.9 Аналіз ділової активності	34
4.10 Аналіз ймовірності банкрутства підприємства	37
4.11 Інтегральна оцінка фінансового стану	39
4.12 Узагальнення результатів аналізу та розробка пропозицій і рекомендацій щодо покращення фінансового стану і фінансових результатів підприємства	46
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	48
ДОДАТОК А. Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи	49
ДОДАТОК Б. Зразок оформлення реферату курсової роботи	50
ДОДАТОК В. Оцінювання курсових робіт	51

ВСТУП

Розвиток ринкових відносин підвищує відповідальність і самостійність підприємств та інших суб'єктів ринку в підготовці та прийнятті управлінських рішень. Ефективність цих рішень багато в чому залежить від об'єктивності, своєчасності та всебічності оцінювання існуючого й очікуваного фінансового стану підприємства.

Функціонуючи в сучасних економічних умовах, суб'єкти підприємницької діяльності повинні забезпечувати такий стан своїх фінансових ресурсів, при якому б вони зберігали здатність безперебійно виконувати фінансові зобов'язання перед діловими партнерами, державою, власниками і найманими робітниками.

Фінансовий стан підприємства характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої і комерційної діяльності, доцільністю й ефективністю їхнього розміщення і використання, рівнем фінансових взаємин з іншими суб'єктами господарювання, ступенем платоспроможності і фінансової стійкості. У свою чергу, фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції позитивно впливають на фінансовий стан. Збої у виробничому процесі, погіршення якості продукції, труднощі з її реалізацією ведуть до зменшення надходжень коштів на рахунки підприємства, у результаті чого погіршується його платоспроможність. Існує й зворотний зв'язок, тому що відсутність коштів може привести до перебоїв у забезпеченості матеріальними ресурсами, а, отже, й у виробничому процесі.

Тому фінансовий аналіз повинний бути спрямований на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і позикових коштів, забезпечення фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

У плані підготовки бакалаврів за галуззю знань 07 Управління та адміністрування передбачається вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий аналіз» та виконання курсової роботи.

Метою курсової роботи з навчальної дисципліни «Фінансовий аналіз» є поглиблення теоретичних знань та отримання практичних навичок з методики проведення фінансового аналізу підприємств.

Інформаційною базою для виконання курсової роботи є фінансова звітність промислового підприємства за останні два-три роки, а також звіт підприємства про управління (для середніх і великих підприємств).

1 ЗАВДАННЯ, ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання курсових робіт здійснюється відповідно до робочого навчального плану та існуючих вимог щодо їх змісту.

Курсова робота виконується студентами самостійно з дотриманням вимог академічної доброчесності. Зокрема, відповідно до ст. 42 Закону України про освіту вказується, що дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

При цьому порушенням студентами академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких

інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

- необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Вказані порушення академічної доброчесності є неприпустимі під час підготовки будь-яких наукових робіт. За порушення академічної доброчесності студенти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання;
- відрахування із закладу освіти;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Змістовно курсова робота складається з двох частин (розділів): теоретичної, яка націлена на розкриття студентом однієї з базових тем цієї навчальної дисципліни, та розрахункової, в якій передбачено здійснення автором курсової роботи аналітичних досліджень за даними конкретного підприємства.

Тематика першого (теоретичного) розділу містить наступні теми:

1. Історія становлення і розвитку фінансового аналізу як науки та його застосування в Україні.
2. Фінансовий стан підприємства: визначення, оціночні показники та основні напрямки покращення.
3. Методи фінансового аналізу, їх змістовна характеристика та можливості застосування в практиці фінансового менеджменту вітчизняних підприємств.
4. Класифікація, переваги та недоліки методів фінансового аналізу.
5. Суб'єкти фінансового аналізу, диференціація цілей, напрямків та методів аналізу залежно від груп дослідників.
6. Дослідження і напрямки удосконалення методики аналізу необоротних активів підприємства.
7. Методичні підходи до аналізу використання обігових коштів підприємства.
8. Напрямки аналізу використання основних засобів підприємства та заходів по фінансуванню їх відтворювання.
9. Аналіз джерел формування та напрямків використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання.
10. Аналіз стану поточних активів підприємства та дослідження шляхів підвищення ефективності їх використання.
11. Ліквідність та платоспроможність підприємства: поняття, сутність та методи їх аналізу.

12. Дослідження фінансових результатів господарської діяльності підприємства та розробка заходів по їх поліпшенню.
13. Фінансова стійкість: сутність, визначення типу та шляхи забезпечення.
14. Аналіз кредитоспроможності підприємства і ліквідності його балансу та розробка заходів їх поліпшення.
15. Методичний інструментарій аналізу руху грошових коштів, сфера застосування, переваги та недоліки існуючих методів.
16. Оцінка якості управління грошовими потоками.
17. Напрямки покращення управління грошовими потоками на підприємствах.
18. Власний капітал підприємства та його аналіз: функції, структура та динаміка, джерела поповнення та ефективність використання.
19. Стабілізація фінансового стану: шляхи, можливості та методи.
20. Діагностика й оцінка ознак кризового фінансового стану підприємства та рекомендації щодо виходу з нього.
21. Оцінка ймовірності банкрутства суб'єкта господарювання та розробка пропозицій з його подолання.
22. Визначення внутрішніх та зовнішніх фінансових джерел санації суб'єкта господарювання та їх ефективність.
23. Рейтингова оцінка фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.
24. Удосконалення методики фінансового аналізу та забезпечення дієвості контролю фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.
25. Перспективний фінансовий аналіз: підходи і методи планування і прогнозування фінансових показників.

Тему теоретичного розділу курсової роботи студенти мають право обирати самостійно, але за погодженням із викладачем – керівником курсової роботи. При цьому доцільно враховувати актуальність даного тематичного напрямку аналізу для того підприємства, фінансовий стан якого у подальшому буде висвітлюватися у розрахунковому розділі курсової роботи.

Розробка автором теоретичного розділу курсової роботи загалом передбачає:

- обґрунтування актуальності обраної з наведеного вище переліку теми;
- висвітлення основних положень та наукових поглядів вітчизняних та закордонних вчених щодо досліджуваного об'єкта;
- визначення основних теоретичних проблем на невирішених питань у напрямку дослідження;
- накреслення можливих шляхів та напрямків вирішення означених питань.

За обсягом теоретична частина роботи має бути 15-20 сторінок; матеріал цього розділу роботи має бути самостійно поділений автором на декілька (3-4) підрозділів, логічно та змістовно пов'язаних між собою.

Для виконання розрахункового розділу курсової роботи студентам необхідно заздалегідь отримати фінансові звіти конкретного підприємства за 2-3 останні роки, які подаються як додаток до курсової роботи.

Тема розрахункового розділу курсової роботи є загальною для усіх студентів і варіюється залежно від обраного для аналітичного дослідження підприємства, а саме: «Комплексний аналіз фінансового стану і фінансових результатів _____».

назва підприємства

Процедура й методика виконання усіх аналітичних розрахунків має здійснюватися відповідно до поданих у цій методичній розробці рекомендацій; в останньому підрозділі цього розділу роботи необхідно навести конкретні висновки та надати певні обґрунтовані пропозиції щодо покращення фінансового стану і фінансових результатів досліджуваного підприємства.

Завдання до розрахункової частини курсової роботи включає наступні аналітичні напрямки:

- надати стислу характеристику досліджуваного підприємства (п. 4.1 змісту даних методичних рекомендацій), для чого необхідно окреслити галузеву специфіку функціонування підприємства та навести основні його особливості (спеціалізація, форма власності тощо);

- дати загальну оцінку майна і джерел його формування, сформувати матричний баланс (п. 4.2), а також оцінити ефективність використання майна підприємством у досліджуваному періоді, використовуючи для цього звітні форми №1 і №2;

- здійснити деталізований аналіз активу (п. 4.3) і пасиву балансу (п. 4.4), використовуючи для цього звітну фінансову форму №1, зробити відповідні висновки щодо наявності, структури та динаміки майна підприємства у аналітичний період;

- зробити аналіз фінансової стійкості підприємства (п. 4.5), для чого розрахувати відповідні коефіцієнти та визначити тип фінансової стійкості, що вимагає застосування балансової форми №1;

- провести аналіз ліквідності балансу і платоспроможності підприємства (п. 4.6), застосовуючи звітну фінансову форму №1, надати конкретні висновки щодо отриманих результатів;

- зробити аналіз фінансових результатів підприємства (п. 4.7), оцінити їх обсяги та динаміку, а також вплив факторів на їх зміну, для чого необхідно

скористатися даними звітної форми №2, надати відповідні висновки з результатів аналізу;

- дослідити показники рентабельності (п. 4.8), використовуючи дані звітних форм №1 і №2, вказати на позитивні й негативні чинники впливу на рентабельність підприємства;

- оцінити ділову активність підприємства у досліджуваному періоді (п. 4.9), зробити відповідні розрахунки аналітичних коефіцієнтів, для чого використовувати дані звітних форм №1 і №2, визначитися із аналітичними висновками щодо перспектив розвитку підприємства;

- здійснити прогноз ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства (п. 4.10), застосовуючи для цього відповідні методики та дані звітних форм №. 1, №2 та №3;

- на останок розрахувати інтегральний показник фінансового стану підприємства та на підставі цього визначитися із приналежністю досліджуваного підприємства до певного з п'яти класів за рівнем фінансового стану (п. 4.11);

- на базі усіх проведених аналітичних досліджень узагальнити отримані результати і висновки та навести обґрунтовані пропозиції чи рекомендації з усунення недоліків у роботі підприємства та покращення його фінансового стану і фінансових результатів, а за необхідності – й запропонувати конструктивні заходи щодо запобігання банкрутству підприємства (п. 4.12).

2 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота – це індивідуальна робота наукового характеру у вигляді спеціально підготовленого рукопису, написаного державною мовою України.

При оформленні курсової роботи необхідно керуватися діючим стандартом ДСТУ 3008:2015.

Курсову роботу друкують за допомогою комп'ютера з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210 × 297 мм) через півтора міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм. Можна також використовувати папір форматів у межах від 203×288 до 210×297 мм і подавати таблиці та ілюстрації на аркушах формату А3.

Загальний обсяг курсової роботи має бути від 40 до 60 сторінок; структурно вона складається з: вступу, двох розділів (теоретичного і розрахункового), висновків, переліку використаних джерел та додатків. Текст додатків і список літератури в обсяг основного тексту не входять. Текст курсової роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве, верхнє та нижнє – не менше 20 мм, праве – 10 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору, середньої жирності. Щільність тексту курсової роботи повинна бути однаковою.

Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявилися у процесі написання курсової роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням виправлень на тому ж місці.

Заголовки структурних частин курсової роботи «РЕФЕРАТ», «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами з абзацного відступу (або розмішувати їх посередині рядка) напівжирним шрифтом без крапки в кінці. Заголовки підрозділів друкують з абзацного відступу з великої літери без крапки в кінці.

Відстань між заголовком та текстом повинна бути не менше ніж 2 міжрядкових інтервали.

Кожен структурний розділ курсової роботи потрібно починати з нової сторінки. Не дозволено розмішувати назву розділу (підрозділу) на останньому рядку сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку «№».

Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок курсової роботи. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять. Нумери сторінок проставляють праворуч у верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Сторінки, на яких розміщено рисунки й таблиці, охоплюють загальною нумерацією сторінок.

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи наведений у додатку А до цих методичних рекомендацій.

Реферат, зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не нумерують. Основні розділи нумерують, після номера ставлять крапку. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, причому номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу крапка не ставиться, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Реферат курсової роботи має містити загальні відомості про курсову роботу: її обсяг, кількість ілюстрацій, таблиць, додатків та літературних джерел, об'єкт дослідження, стислу анотацію та перелік ключових слів. Приклад оформлення реферату поданий у додатку Б до цієї методичної розробки.

Після реферату розміщується зміст курсової роботи, прикладом оформлення якого можна вважати оформлення змісту цих методичних рекомендацій.

Ілюстрації (рисунок) і таблиці необхідно подавати в курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках курсової роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю або рисунок, розмір яких більший за формат А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування у тексті або у додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рисунок» і нумерують послідовно у межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, наприклад: «Рисунок 1.2» (другий рисунок першого розділу). Якщо в курсовій роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами. Назву рисунок розміщують після його номера, відокремлюючи тире, друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка, наприклад: «Рисунок 1.2 – Розподіл прибутку підприємства».

При потребі ілюстрації пояснюють.

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць. В даній курсовій роботі аналітичні таблиці є обов'язковими, рекомендований їх зміст подається у відповідних підрозділах четвертого розділу цих методичних рекомендацій.

Кожна таблиця повинна мати номер, назву, які розміщують над таблицею і друкують посередині рядка.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. Над таблицею розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера та назви. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо у курсовій роботі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери, відокремлюючи номер і назву тире. Приклад: «Таблиця 1.2 – Аналіз активу».

Заголовки граф у таблицях повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її

першою частиною, над іншими частинами з абзацного відступу пишуть слова «Продовження таблиці» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження таблиці 1.2». Якщо таблиця закінчується, то над останньою її частиною пишуть з абзацного відступу: «Закінчення таблиці», наприклад: «Закінчення таблиці 1.2».

Якщо є посилання по тексту на використовувані у роботі формули, їх необхідно нумерувати. Формули в курсовій роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули у розділі, між якими ставлять крапку. Номер формули пишуть біля правого краю аркуша на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: «(2.1)» (перша формула другого розділу). У багаторядкових формулах або рівняннях їхній номер проставляється на рівні останнього рядка.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення ($\times$) та ділення ($:$).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів потрібно подавати безпосередньо під формулою, у тій послідовності, у якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта потрібно подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

При написанні курсової роботи студент повинен робити посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які використовувалися при виконанні роботи. Такі посилання дають можливість відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дозволяють перевірити необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову, текст, обсяг. Посилатися потрібно на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них є матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо використовуються відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, то тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке посилаються у курсовій роботі.

Посилання у тексті курсової роботи на джерела потрібно зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «... у праці [1, С. 25-26] ...» або: «... у роботах [1] - [4] ...».

Посилання на ілюстрації роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «згідно з рис. 1.2» або «рисунок 1.2».

На всі таблиці курсової роботи повинні бути посилання у тексті, наприклад: «... відповідно до таблиці 2.2 ...». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слова «дивись» і «таблиця», наприклад: «див. табл. 2.2».

Посилання на формули курсової роботи вказують порядковим номером у дужках, наприклад: «... у формулі (2.1) ...» або: «... згідно з формулою (2.1) ...» чи «... у рівняннях (2.10) - (2.15) ...»

Список використаних джерел (література) подається під загальними порядковими номерами в алфавітному порядку за прізвищами авторів.

Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно подавати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць. Як приклад їх оформлення, можна використовувати оформлення списку використаної літератури у цих методичних рекомендаціях.

Додатки оформляють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку посилань у тексті. У додатках розміщуються фінансові звіти досліджуваного підприємства за 2-3 останні роки, на які по тексту курсової роботи необхідно давати відповідні посилання. Крім того, у додатки можна виносити великі за розмірами ілюстрації чи таблиці.

Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок. Вказівка на додаток, наприклад: «ДОДАТОК А» розміщується зверху аркуша, за правим вирівнюванням тексту.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: додаток А, додаток Б і т. д.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені у додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: «рис. Д. 1.2» (другий рисунок першого розділу додатка Д); «формула (А. 1)» (перша формула додатка А).

Завершена робота повинна бути зброшурованою з дотриманням структурного змісту подачі матеріалу:

- титульний аркуш;
- реферат;
- зміст;
- вступ;
- матеріал першого (теоретичного розділу) курсової роботи;
- матеріал другого (розрахункового розділу) курсової роботи;
- висновки;
- перелік використаної літератури;
- додатки.

З ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Зброшурована курсова робота, підписана студентом, подається на кафедру для перевірки. Подану курсову роботу попередньо розглядає викладач-керівник, який у рецензії приймає рішення про допущення її до захисту. При відповідності поданої курсової роботи всім вимогам вона допускається до захисту студентом, але у разі невідповідності вимогам – не допускається. Роботи, які не відповідають вказаним вимогам, повертаються на доопрацювання.

Під час підготовки до захисту курсової роботи студенту необхідно ознайомитися з рецензією наукового керівника й відповідно відреагувати на зауваження та рекомендації.

Оцінка курсової роботи враховує якість її підготовки, теоретичний рівень, ступінь самостійного висвітлення теми, оформлення виносок, посилань, списку використаної літератури. Не менше значення для остаточної оцінки мають мова і стиль написання курсової роботи, виступ студента на захисті, повнота і правильність відповідей на запитання під час захисту курсової роботи.

Захист курсової роботи здійснюється комісією у складі двох-трьох викладачів кафедри (у тому числі керівника курсової роботи).

За результатами захисту студент отримує оцінку за 100-бальною шкалою. Розподіл балів, які можуть отримати студенти за результатами виконання курсової роботи, наступний:

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума балів
30	10	60	100

Після захисту курсової роботи студент отримує оцінку («відмінно», «добре», «задовільно»), яку викладач (комісія) виставляє в екзаменаційну відомість.

Оцінка виставляється відповідно до набраної студентом суми балів відповідно до шкали:

Шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за національною шкалою
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

«Відмінно» (90-100 балів) виставляється за умови вмілої обробки багатьох теоретичних джерел, висловлювання власної позиції, залучення та аналізу конкретної статистичної інформації, наявності у роботі самостійних, добре аргументованих коментарів до таблиць, схем, діаграм і графіків.

«Добре» (74-89 балів) заслуговують роботи, в яких є перелік поглядів економістів різних наукових шкіл на сутність певних економічних явищ і процесів. При цьому студент намагався зробити їх систематизацію, але не зміг здійснити узагальнення, сформулювати власні оцінки щодо процесів, які аналізуються.

«Задовільно» (60-73 бали) отримують студенти, у роботах яких зміст теми розкрито в певній послідовності і виділено основні теоретичні положення за вивченими літературними джерелами.

«Незадовільно» (59 балів і менше) оцінюються курсові роботи, які за змістом і оформленням не відповідають діючим вимогам. Робота з незадовільною оцінкою підлягає переробці протягом терміну, встановленого навчальною частиною.

Не виключена можливість таких ситуацій, коли робота написана й оформлена на досить високому рівні, але виступ студента під час захисту роботи має помилки, відповіді на запитання поверхні, непередумані. Зрозуміло, що в таких випадках оцінка може бути значно знижена.

Більш детально критерії оцінювання курсової роботи подані додатку В.

4 СТРУКТУРНИЙ ЗМІСТ РОЗРАХУНКОВОГО РОЗДІЛУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

4.1 Стисла характеристика підприємства

Для написання розрахункового розділу курсової роботи в першому її підрозділі необхідно надати характеристику підприємства, за даними якого студент готує цю частину курсової роботи.

В цій характеристиці необхідно вказати: статутну інформацію про підприємство, визначитися із його спеціалізацією, історією його розвитку тощо.

В цілому обсяг цього підрозділу має бути 3 - 4 сторінки.

4.2 Загальна оцінка майна і джерел його формування

Загальна оцінка майна підприємства і джерел його формування включає наступні напрямки аналізу:

- аналіз зміни валюти балансу (підсумок активу і пасиву). Нормальним вважається збільшення валюти балансу. Якщо валюта балансу зменшується, то це може сигналізувати про зниження обсягів виробництва і служити однією з причин неплатоспроможності підприємства;

- аналіз зміни обсягу і структури активів. При цьому необхідно звернути увагу на зміну іммобілізованих (необоротних) і мобільних (поточних) активів; матеріальних оборотних коштів (їх необґрунтоване завищення призводить до затоварювання, а брак – до неможливості нормального функціонування підприємства); дебіторської заборгованості; вільних коштів у готівковій (каса) і безготівковій (розрахунковий, валютний рахунки) формах і короткострокових фінансових вкладень;

- аналіз зміни величини і структури пасивів. При цьому необхідно звернути увагу на зміну власних і позикових джерел (значна питома вага позикових джерел (понад 50%) свідчить про ризиковий характер діяльності підприємства, що може послужити причиною неплатоспроможності); динаміку і структуру кредиторської заборгованості підприємства;

- розрахунок фінансових аналітичних показників та формування загальних висновків щодо оцінки стану і структури майна підприємства і джерел його формування;

- побудову матричного ущільненого балансу, який дозволить аналітику більш глибоко й комплексно дослідити та зіставити зміни в обсягах та структурі майна підприємства з динамікою та структурою джерел його формування;

- оцінити ефективність використання майна підприємства, застосовуючи для цього звітні форми №1 і №2. При цьому необхідно мати на увазі, що позитивною динамікою вважається зростання у часі показника ефективності використання майна (ресурсовіддачі), а негативною – його зменшення.

Загальна оцінка майна підприємства і джерел його формування проводиться на основі порівняльно-аналітичного балансу (агрегованого, ущільненого балансу) (табл. 4.1 і 4.2).

Порівняльно-аналітичний баланс будується на основі даних форми №1 «Звіт про фінансовий стан (Баланс)» реального підприємства, фінансовий стан якого аналізує студент.

На основі даних порівняльно-аналітичного балансу роблять висновки про зміну вартості та структури майна підприємства, а також джерел його формування на кінець року порівняно з початком періоду, описують причини змін.

Таблиця 4.1 - Аналіз активів балансу

Статті активів	На початок року		На кінець року		Зміна			
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютна, + / -	темپ при- росту, %	структу- ри, %	питомої ваги, %
Майно, всього								
1 Необоротні активи								
2 Оборотні активи								
2.1 Запаси поточні біологічні активи								
2.2 Дебіторська заборгованість								
2.3 Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції								
2.4 Інші оборотні активи і ВМП								

Таблиця 4.2 - Аналіз пасивів балансу

Статті пасивів	На початок року		На кінець року		Зміна			
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютна, + / -	темп при- росту, %	структу- ри, %	питомої ваги, %
Джерела майна, всього								
1 Власний капітал								
1.1 Зареєстрований капітал								
1.2 Нерозподілений прибуток								
1.3 Інші джерела								
2 Позиковий капітал								
2.1 Довгострокові зобов'язання								
2.2 Короткострокові кредити банків								
2.3 Кредиторська заборгованість								
2.4 Інший позиковий капітал								

1. Частка оборотних виробничих фондів в оборотних активах:

$$Довф = \frac{Овф}{ОА},$$

де Овф – оборотні виробничі фонди, тис. грн.;

ОА – оборотні активи, тис. грн.

Цей коефіцієнт показує частку оборотних коштів у виробничій сфері, його зростання позитивно характеризує майновий стан.

2. Частка основних засобів в активах:

$$Дос = \frac{ОЗзал}{А},$$

де ОЗзал – основні засоби (за залишковою вартістю), тис. грн.;

А – загальна величина активів, тис. грн.

Цей показник характеризує частку основних засобів у валюті балансу.

3. Коефіцієнт зносу основних засобів:

$$Кзн = \frac{Зоз}{ОЗперв},$$

де Зоз – величина зносу основних засобів, тис. грн.;

ОЗперв – величина основних засобів по первісній вартості, тис. грн.

Цей показник характеризує рівень фізичного і морального зносу основних засобів, позитивним вважається зниження цього коефіцієнта.

4. Коефіцієнт оновлення основних засобів:

$$Кобн = \frac{\Delta ОЗперв}{ОЗперв},$$

де Δ ОЗперв – приріст первісної вартості основних засобів, тис. грн.

Цей коефіцієнт характеризує рівень оновлення основних фондів.

5. Частка оборотних виробничих фондів у загальних активах підприємства:

$$Доп.ф = \frac{ОВФ}{А},$$

де ОВФ – основні виробничі фонди підприємства за залишковою вартістю, тис. грн.

Позитивним вважається зростання цього коефіцієнта.

6. Коефіцієнт мобільності активів:

$$K_{ma} = \frac{OA}{HA},$$

де HA – необоротні активи за залишковою вартістю, тис. грн.

Цей коефіцієнт показує, скільки оборотних коштів приходить на одну грошову одиницю необоротних, виражає потенційну можливість перетворення активів у ліквідні кошти.

Одним з найбільш інформативних аналітичних методів дослідження фінансового стану підприємства є матричний метод аналізу. Побудова матричного балансу дозволяє глибше проаналізувати майновий стан підприємства шляхом зіставлення змін у майні та в джерелах його формування.

При побудові матричного балансу (його форма подана у табл. 4.3) висхідний (або ущільнений агрегований) баланс підприємства розглядається у вигляді матриці, де строки – це статті активу, а стовпці – статті пасиву.

Таблиця 4.3 - Форма матричного аналітичного балансу

Активи	Пасиви								Баланс
	Статутний капітал	Нерозподілений прибуток	Інші джерела	Власний капітал	Довгострокові зобов'язання	Короткострокові зобов'язання	Кредиторська заборгованість	Позиковий капітал	
Необоротні активи									
Запаси									
Дебіторська заборгованість									
Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції									
Оборотні активи									
Баланс									

Розміри матриці можуть повністю відповідати кількості статей активу і пасиву, але достатньо обмежитися кількістю статей порівняльного аналітичного балансу.

За допомогою цього методу можна скласти матричний баланс на початок року, на кінець року і матричний баланс змін. Перші два балансу статичні, а третій показує зміни в майновому стані підприємства.

Побудова матричного балансу складається з чотирьох етапів:

1. Вибір розміру матриці.
2. Заповнення підсумкових рядків і стовпців («периметра» матриці).
3. Послідовний (починаючи з першого рядка активу) вибір джерел коштів.
4. Перевірка всіх балансових підсумків по вертикалі і горизонталі.

Найбільш відповідальним є третій етап. Заповнення матриці відбувається від верхнього лівого кута по головній діагоналі до нижнього правого кута матриці. Джерела вибирають в межах залишку коштів; а використання наступного джерела свідчить про певний ризик зниження якості забезпечення активів фінансовими джерелами.

За результатами проведеного матричного аналізу необхідно надати відповідні висновки.

Для визначення того, наскільки ефективно використовується майно підприємства, необхідно порівняти темпи зростання витрат на реалізацію продукції (ТрВР) і темпи зростання середньорічної валюти балансу (ТрВБср).

Якщо $ТрВР > ТрВБср$ – майно підприємства в аналізованому періоді використовувався ефективно; якщо $ТрВР < ТрВБср$ – неефективно.

Для аналізу впливу інтенсивного і екстенсивного факторів на зміну витрат на реалізацію продукції використовується метод абсолютних різниць (табл. 4.4).

Середньорічна валюта балансу розраховується за формулою:

$$ВБср = \frac{ВБп + ВБк}{2},$$

де ВБп, ВБк – валюта балансу на початок і кінець року відповідно, тис. грн.

Ресурсовіддача розраховується за формулою:

$$P = \frac{ВР}{ВБср}.$$

Вплив екстенсивного фактору на зміну обсягу виручки від реалізації розраховується за формулою:

$$\Delta BP_{\Delta B_{\text{ср}}} = \Delta B_{\text{ср}} * P_{\text{п}} ,$$

де $\Delta B_{\text{ср}}$ – зміна середньої валюти балансу у звітному році порівняно з попереднім, тис. грн.;

$P_{\text{п}}$ – ресурсовіддача у попередньому періоді, грн./грн.

Вплив інтенсивного фактору на зміну обсягу виручки від реалізації розраховується за формулою:

$$\Delta BP_{\Delta P} = B_{\text{ср.зв}} * \Delta P ,$$

де $B_{\text{ср.зв}}$ – середня валюта балансу у звітному році, тис. грн.;

ΔP – зміна ресурсовіддачі у звітному році порівняно із попереднім періодом, грн./грн.

Таблиця 4.4 - Вихідні дані для аналізу впливу факторів на зміну виторгу від реалізації

Назва показників	Період	
	звітний	попередній
1. Виручка від реалізації (ВР), тис. грн.		
2. Середньорічна валюта балансу (ВБср), тис. грн.		
3. Ресурсовіддача (Р), грн./грн.		

Після визначення факторного впливу на розмір виручки від реалізації здійснюється перевірка факторних розрахунків, тобто:

$$\Delta BP_{\Delta B_{\text{ср}}} + \Delta BP_{\Delta P} = \Delta BP ,$$

де ΔBP – зміна розміру виручки від реалізації у звітному році порівняно із попереднім, тис. грн.

За результатами факторного аналізу робляться висновки щодо ефективності використання майна підприємства та можливостей його покращення за рахунок, перш за все, інтенсивного фактору.

4.3 Аналіз активу балансу

В процесі аналізу активів балансу необхідно враховувати їхній поділ на необоротні та оборотні.

Необоротні активи – це вкладення засобів підприємства на тривалу перспективу. Аналіз необоротних активів проводиться на основі табл. 4.5.

Таблиця 4.5 - Аналіз необоротних активів

Необоротні активи	На початок періоду		На кінець періоду		Зміна		
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютна (+, -)	темп росту, %	структури, відсотк. пунктів
1. Нематеріальні активи							
2. Незавершені капітальні інвестиції							
3. Основні засоби							
4. Інвестиційна нерухомість							
5. Довгострокові біологічні активи							
6. Довгострокові фінансові інвестиції							
7. Довгострокова дебіторська заборгованість							
8. Відстрочені податкові активи							
9. Інші необоротні активи							
Всього							

Наявність нематеріальних активів свідчить про вкладення капіталу в патенти, ліцензії та іншу інтелектуальну власність. Це характеризує інноваційну стратегію підприємства, яка стратегія сприяє зміцненню його фінансового стану.

Оскільки незавершені капітальні інвестиції не беруть участі у виробничому обороті, то за певних умов збільшення частки цих активів може погіршити фінансовий стан підприємства.

Збільшення частки основних засобів можна оцінювати позитивно, так як збільшилася вкладення засобів у виробничий розвиток. Збільшення довгострокових фінансових інвестицій вказує на інвестиційну спрямованість діяльності (вкладень) підприємства.

Позитивно характеризує фінансовий стан підприємства відсутність довгострокової дебіторської заборгованості.

Аналіз оборотних активів проводиться на основі табл. 4.6.

Причини зміни обсягів і структури оборотних активів досить різні. Так, наприклад, збільшення питомої ваги запасів загалом може свідчити про нарощування виробничого потенціалу підприємства, його прагнення захистити свої грошові активи від знецінювання в період інфляції, а також про нераціональність господарської діяльності (виробничі запаси – найбільш неліквідна частина оборотних коштів).

Таблиця 4.6 - Аналіз оборотних активів

Оборотні активи	На початок періоду		На кінець періоду		Зміна		
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютна (+, -)	темп росту, %	структури, відсотк. пунктів
1. Запаси							
2. Поточні біологічні активи							
3. Дебіторська заборгованість							
4. Поточні фінансові інвестиції							
5. Грошові кошти та їх еквіваленти							
6. Витрати майбутніх періодів							
7. Інші оборотні активи							
Всього							

Зміна питомої ваги грошових коштів та їх еквівалентів істотно впливає на рівень ліквідності балансу. Зміна питомої ваги дебіторської заборгованості впливає на фінансову стійкість підприємства.

Безпідставне відволікання засобів у запаси призводить до зростання кредиторської заборгованості та погіршення фінансового стану підприємства.

Структура запасів оцінюється за допомогою коефіцієнта накопичення:

$$K_n = \frac{BЗ + НЗВ}{ГП + Т},$$

де ВЗ – виробничі запаси;

НЗВ – незавершене виробництво;

ГП – готова продукція;

Т – товари.

Коефіцієнт накопичення запасів характеризує рівень мобільності запасів. Його оптимальна величина повинна бути менше 1 (але це лише в тому випадку, якщо продукція підприємства є конкурентоспроможною і користується попитом).

Стан розрахункової дисципліни характеризується наявністю дебіторської заборгованості. Завдання аналізу – виявити розміри і динаміку невинуватеної дебіторської заборгованості, причини її виникнення або зростання. Для цього складається табл. 4.7, в якій наводяться і досліджуються розміри дебіторської

заборгованості підприємства на початок і кінець періоду, а також її зміна і структура.

Таблиця 4.7 - Аналіз дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість	На початок періоду		На кінець періоду		Зміна		
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютна (+, -)	темپ росту, %	структури, відсотк. пунктів
1. Векселя отримані							
2. За товари, роботи, послуги							
3. З бюджетом							
4. За виданими авансами							
5. За нарахованими доходами							
6. За внутрішніми розрахунками							
7. Інша поточна дебіторська заборгованість							
Всього							

Після таблиці необхідно дати оцінку отриманим результатам, виявити можливі причини зі зміни дебіторської заборгованості та накреслити можливості її врегулювання.

4.4 Аналіз пасиву балансу

Пасив балансу дозволяє визначити, які зміни відбулися в структурі власного і позикового капіталу, скільки залучено в оборот підприємства довгострокових і короткострокових позикових коштів. Тобто пасив показує, звідки взяли кошти, кому зобов'язане за них підприємство.

У процесі аналізу необхідно вивчити динаміку і структуру власного капіталу, з'ясувати причини змін окремих його складових і дати оцінку цим змінам. Аналіз власного капіталу оформлюється в табл. 4.8.

Розумні розміри залучення позикового капіталу здатні поліпшити фінансовий стан підприємства, а надмірні – погіршити його. Аналіз позикових джерел оформлюється в табл. 4.9.

Таблиця 4.8 - Аналіз власного капіталу

Власний капітал	На початок періоду		На кінець періоду		Зміна		
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютна (+, -)	темп росту, %	структури, відсотк. пунктів
1. Зареєстрований капітал							
2. Капітал у дооцінки							
3. Додатковий капітал							
4. Резервний капітал							
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)							
6. Неоплачений капітал							
7. Вилучений капітал							
Всього							

Таблиця 4.9 - Аналіз позикових джерел

Власний капітал	На початок періоду		На кінець періоду		Зміна		
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютна (+, -)	темп росту, %	структури, відсотк. пунктів
1. Довгострокові кредити банку							
2. Довгострокові фінансові зобов'язання							
3. Відстрочені фінансові зобов'язання							
4. Інші довгострокові зобов'язання							
5. Короткострокові кредити банку							
6. Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями							
7. Векселі видані							
8. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги							
9. За отриманими авансами							
10. З бюджетом							
11. З позабюджетними фондами							
12. Зі страхування							
13. З оплати праці							
Всього							

Після заповнення табличної інформації та виконання аналітичних розрахунків у вказаних таблицях необхідно оцінити отримані результати, звертаючи при цьому увагу, як на позитивні зрушення в пасиві балансу, так і на недоліки в роботі підприємства. Бажано навести можливі причини цих змін та окреслити певні шляхи покращення фінансових джерел (пасивів) підприємства.

Якщо можливо отримати на підприємстві таку інформацію, то доцільно дослідити: вартість залучення підприємством позикового капіталу, вивчити умови кредитних угод з банками, вікову структуру заборгованості.

Причини зміни обсягів і структури оборотних активів досить різні. Так, наприклад, збільшення питомої ваги запасів загалом може свідчити про нарощування виробничого потенціалу підприємства, його прагнення захистити свої грошові активи від знецінювання в період інфляції, а також про нерациональність господарської діяльності (виробничі запаси – найбільш неліквідна частина оборотних коштів).

4.5 Аналіз фінансової стійкості

Фінансова стійкість – це оптимальна структура активів і пасивів балансу, яка забезпечує такий стан рахунків підприємства, які гарантують його постійну платоспроможність. Для її оцінки розраховуються та досліджуються абсолютні і відносні показники.

Для розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості спочатку визначається наявність джерел формування запасів на початок і кінець періоду:

1) наявність власних оборотних коштів:

$$\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА} ,$$

де ВК – власний капітал (джерела власних коштів), тис. грн.;

НА – необоротні активи, тис. грн.

2) наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів (перманентного капіталу):

$$\text{ВДК} = (\text{ВК} + \text{ДТ}) - \text{НА} ,$$

де ДТ – довгострокові зобов'язання, тис. грн.

3) наявність основних джерел формування запасів:

$$\text{ОДЗ} = (\text{ВК} + \text{ДТ} + \text{КТ}) - \text{НА} ,$$

де КТ – короткострокові кредити і позики, тис. грн.

Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три абсолютні показники забезпеченості запасів джерелами їх формування:

1) надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів:

$$\Delta \text{ВOK} = \text{ВOK} - 3,$$

де 3 – запаси (матеріальні оборотні активи), тис. грн.

2) надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів:

$$\Delta \text{ВДК} = \text{ВДК} - 3,$$

3) надлишок (+) або нестача (-) основних джерел формування запасів:

$$\Delta \text{ОДЗ} = \text{ОДЗ} - 3.$$

Відносні показники забезпеченості запасів джерелами їх формування розраховуються наступним чином:

1) коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами:

$$K_{\text{зз.вок}} = \frac{\text{ВOK}}{3}.$$

Цей коефіцієнт повинен бути більше або дорівнювати 0,6 - 0,8.

2) коефіцієнт забезпеченості запасів перманентним капіталом:

$$K_{\text{зз.вдк}} = \frac{\text{ВДК}}{3}.$$

Цей коефіцієнт повинен бути більше або дорівнювати 0,8 - 1,0.

3) коефіцієнт забезпеченості запасів основними джерелами їх формування:

$$K_{\text{зз.одз}} = \frac{\text{ОДЗ}}{3}.$$

Для забезпечення і підтримки фінансової стійкості підприємства цей коефіцієнт необхідно, щоб був більшим за 1,0.

Далі визначається тип фінансової стійкості підприємства за наступними ознаками:

1. Абсолютна фінансова стійкість, якщо $3 \leq \text{ВOK}$;
2. Нормальна фінансова стійкість, якщо $\text{ВOK} < 3 \leq \text{ВДК}$;
3. Нестійкий фінансовий стан, якщо $\text{ВДК} < 3 \leq \text{ОДЗ}$;
4. Кризовий фінансовий стан, якщо $3 > \text{ОДЗ}$.

Фінансову стійкість підприємства характеризують також наступні відносні показники (коефіцієнти):

1. Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності):

$$K_{авт} = \frac{ВК}{ВБ}.$$

Кавт повинен бути трохи більше 0,5. Це означає, що весь позиковий капітал може бути покритий власністю підприємства.

2. Коефіцієнт фінансової залежності (коефіцієнт концентрації позикового капіталу):

$$K_{фзав} = \frac{ПК}{ВБ},$$

де ПК – позиковий капітал, тис. грн.

Чим вище рівень Кавт і нижчий рівень Кфзав, тим стійкіший фінансовий стан підприємства.

3. Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля):

$$K_{фриз} = \frac{ПК}{ВК}.$$

Коефіцієнт Кфриз за нормальних умов функціонування підприємств повинен бути у межах 0,5 - 1,5.

4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу:

$$K_{ман} = \frac{ВOK}{ВК}.$$

Цей коефіцієнт показує, яка частина власного капіталу підприємства знаходиться в мобільній формі. Високі значення Кман позитивно характеризують фінансовий стан підприємства. Рекомендоване значення цього коефіцієнта – 0,5.

5. Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості і кредиторської заборгованостей:

$$K_{дз} / \kappa_{з} = \frac{ДЗ}{КЗ},$$

де ДЗ – дебіторська заборгованість, тис. грн.;

КЗ – кредиторська заборгованість, тис. грн.

Для забезпечення нормального поведіння із заборгованостями даний коефіцієнт повинен бути менше 1.

Розраховані значення показників зводяться в табл. 4.10.

Таблиця 4.10 - Показники фінансової стійкості підприємства

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Зміна	
			абсолютна (+ , -)	темп росту, %
1. Коефіцієнт фінансової автономії (Кавт)				
2. Коефіцієнт фінансової залежності (Кфзав), у тому числі:				
- довгострокової				
- короткострокової				
3. Коефіцієнт фінансового ризику (Кфриз)				
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кман)				
5. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними обіговими коштами (Кззвок)				
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів перманентним капіталом (Кззвдк)				
7. Коефіцієнт забезпеченості запасів основними джерелами їх формування (Кззодз)				

4.6 Аналіз ліквідності балансу і платоспроможності підприємства

Ліквідність балансу – це ступінь покриття зобов'язань підприємства його балансовими активами, термін перетворення яких в грошову форму відповідає терміну погашення зобов'язань. Для аналізу ліквідності балансу порівнюються засоби по активу, згруповані по мірі ліквідності із зобов'язаннями по пасиву, згрупованими по термінах їх погашення.

Активи за ступенем їх ліквідності групуються на такі групи:

A1 – найбільш ліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції);

A2 – активи (дебіторська заборгованість, запаси готової продукції і товарів та інші оборотні активи), що швидко реалізуються, з терміном трансформації у грошові кошти впродовж 3 місяців зі звітної дати балансу;

A3 – активи (дебіторська заборгованість та інші запаси, крім тих, що ввійшли до складу групи A2), що повільно реалізуються, з терміном трансформації у грошові кошти впродовж 12 місяців зі звітної дати балансу;

A4 – активи (нематеріальні активи, незавершене будівництво, основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість і інші необоротні активи), що важко реалізуються, з терміном трансформації у грошові кошти більшим ніж 12 місяців зі звітної дати балансу.

Пасиви групуються за ступенем терміновості їх повернення у такі групи:

П1 – найбільш термінові зобов'язання (кредиторська заборгованість і інші поточні зобов'язання), з терміном їх погашення впродовж 3 місяців зі звітної дати балансу;

П2 – короткострокові пасиви (короткострокові кредити і поточна заборгованість за довгостроковими кредитами), з терміном їх погашення впродовж 12 місяців зі звітної дати балансу;

П3 – довгострокові пасиви (довгострокові зобов'язання), з терміном їх погашення більшим ніж 12 місяців зі звітної дати балансу;

П4 – постійні пасиви (власний капітал, забезпечення майбутніх витрат і платежів, доходи майбутніх періодів за вирахуванням витрат майбутніх періодів), які не підлягають погашенню при нормальному функціонуванні підприємства.

Згруповані активи і пасиви зводяться у табл. 4.11.

Таблиця 4.11 - Аналіз ліквідності балансу

Активи	На початок періоду	На кінець періоду	Пасиви	На початок періоду	На кінець періоду	Надлишок (+), брак (–)	
						на початок періоду	на кінець періоду
A1			П1				
A2			П2				
A3			П3				
A4			П4				
Баланс			Баланс				

Для оцінки ліквідності балансу зіставляються розглянуті групи активів і пасивів; при цьому баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються балансові співвідношення:

$$\left[\begin{array}{l} A1 \geq П1 \\ A2 \geq П2 \\ A3 \geq П3 \\ A4 \leq П4. \end{array} \right.$$

Виконання перших трьох нерівностей тягне за собою виконання і четвертого; тому практично необхідним є зіставлення підсумків перших трьох груп за активами і пасивами.

Четверта нерівність носить балансуєчий характер, в той же час вона має глибокий економічний сенс: її виконання свідчить про дотримання мінімальної умови фінансової стійкості – наявності у підприємства власних оборотних коштів.

Далі для аналізу ліквідності балансу розраховуються такі коефіцієнти ліквідності:

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності:

$$K_{ал} = \frac{A1}{П1 + П2}.$$

Цей коефіцієнт показує, яку частину короткострокової заборгованості підприємство може погасити найближчим часом. Тобто він характеризує платоспроможність підприємства на дату складання балансу. Цей коефіцієнт, відповідно до загально прийнятих у спеціальній літературі рекомендацій, повинен бути у межах від 0,2 до 0,35.

2. Коефіцієнт критичної ліквідності:

$$K_{кл} = \frac{A1 + A2}{П1 + П2}.$$

Цей коефіцієнт показує прогнозовані платіжні можливості підприємства на найближчі 3 місяці за умови своєчасного розрахунку з дебіторами та отримання грошових надходжень від реалізації готової продукції та товарів. Загалом він характеризує очікувану платоспроможність на період, який дорівнює середній тривалості одного обороту дебіторської заборгованості. Його значення вважається достатнім, якщо $K_{кл} \geq 0,8 - 1$.

3. Коефіцієнт поточної ліквідності (загального покриття):

$$K_{пл} = \frac{A1 + A2 + A3}{П1 + П2}.$$

Він показує платіжні можливості підприємства за умови не тільки сучасного розрахунку з дебіторами і сприятливої реалізації готової продукції і товарів, а й продажу у разі потреби інших елементів матеріальних оборотних активів. Він характеризує очікувану платоспроможність підприємства на період, що дорівнює середній тривалості одного обороту всіх оборотних активів підприємства.

Його рівень у більшій мірі залежить від галузевої приналежності досліджуваного підприємства, тривалості виробничого циклу, структури запасів та інших специфічних чинників.

Для забезпечення ліквідності балансу і платоспроможності підприємства, з урахуванням перспектив трансформації усіх його оборотних активів у грошові кошти (платіжні засоби) його значення має бути у межах: $K_{пл} \geq 1,8 - 2$.

4.7 Аналіз фінансових результатів

Аналіз фінансових результатів спрямований на оцінку їх динаміки, а також на розрахунок впливу факторів їх зміни. На основі схеми (рис. 4.1) формуються факторні моделі:

Рисунок 4.1 - Факторна схема формування чистого фінансового результату підприємства

Усі факторні моделі (рис. 4.1) відносяться до моделей адитивного типу. Далі, із застосуванням факторного моделювання, розраховується кількісний вплив факторів на зміну чистого фінансового результату, що наочно подано на рис. 4.2.

Значення факторних відхилень чистого фінансового результату: позитивне чи від'ємне – характеризує відповідно його збільшення чи зменшення під впливом досліджуваних факторів. Студентам, за даними фінансової звітності (ф. №2), необхідно самостійно зробити відповідні факторні підстановки і визначити вплив вказаних на рис. 4.2 факторів на обсяг фінансового результату.

Для здійснення факторних аналітичних розрахунків застосовується табл. 4.12.

$$\begin{aligned}
\text{ЧФР} &= \text{ФР} - \text{Ппр} \\
\Delta \text{ЧФР} &= \Delta \text{ФР} - \Delta \text{Ппр} \\
&\downarrow \\
\text{ФР} &= \text{ФР}_{\text{оп}} + \text{ФР}_{\text{фі}} \\
\Delta \text{ФР} &= \Delta \text{ФР}_{\text{оп}} + \Delta \text{ФР}_{\text{фі}} \\
&\downarrow \\
\text{ФР}_{\text{оп}} &= \text{ФРр} + \text{ФРіоп} \\
\Delta \text{ФР}_{\text{оп.}} &= \Delta \text{ФРр} + \Delta \text{ФРіоп} \\
&\downarrow \\
\text{ФРр} &= \text{ВФР} - \text{АВ} - \text{ВЗ} \\
\Delta \text{ФРр} &= \Delta \text{ВФР} - \Delta \text{АВ} - \Delta \text{ВЗ} \\
&\downarrow \\
\text{ВФР} &= \text{ЧД} - \text{Срп} \\
\Delta \text{ВФР} &= \Delta \text{ЧД} - \Delta \text{Срп}
\end{aligned}$$

Рисунок 4.2 - Формування чистого фінансового результату підприємства

Таблиця 4.12 - Аналіз фінансових результатів

Показники	Звітний період, тис. грн.	Попередній період, тис. грн.	Зміна	
			абсолютна, (+/-)	темп приросту, %
1. Чистий дохід від реалізації (ЧД)				
2. Собівартість реалізованої продукції (Срп)				
3. Валовий фінансовий результат: прибуток, збиток (ВФР)				
4. Адміністративні витрати (АВ)				
5. Витрати на збут (ВЗ)				
6. Фінансовий результат від реалізації: прибуток, збиток (ФРр)				
7. Фінансовий результат від іншої операційної діяльності (ФРіоп)				
8. Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток, збиток (ФРоп)				
9. Фінансовий результат від фінансово-інвестиційної діяльності (ФРфі)				
10. Фінансовий результат до оподаткування (ФР)				
11. Податок на прибуток (Ппр)				
12. Чистий фінансовий результат: прибуток, збиток (ЧФР)				

Після факторного аналізу фінансових результатів необхідно дати відповідні пояснення, вказати ймовірні причини змін, що відбулися, та накреслити можливі шляхи покращення фінансових результатів.

4.8 Аналіз рентабельності

Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства в цілому. Вони вимірюють прибутковість підприємства з різних позицій і групуються відповідно до інтересів учасників економічного процесу, ринкового обміну. Крім того, показники рентабельності – важливі характеристики факторного середовища формування прибутку підприємства. Саме тому вони є обов'язковими елементами аналізу і оцінки фінансового стану підприємства. Ці показники розраховуються за звітний і попередній періоди, на підставі бухгалтерського балансу та звітної фінансової форми №2 підприємства «Звіт про фінансові результати». Причому, треба мати на увазі, що якщо в одній формулі для розрахунків аналітичних фінансових показників застосовуються дані балансу і звіту про фінансові результати, то значення балансових статей усереднюються за досліджуваний період, тобто знаходяться середня їх величина за формулою:

$$ПБ_{ср} = (ПБ_{п} + ПБ_{к}) : 2,$$

де ПБ_{ср} – середній за період розмір складових активу(чи пасиву) балансу;

ПБ_п – розмір складових активу (чи пасиву) балансу на початок періоду;

ПБ_к – розмір складових активу (чи пасиву) балансу на кінець періоду.

1. Рентабельність продукції за прибутком від реалізації:

$$R_{np} = \frac{\Phi P_p}{ЧД} * 100\%.$$

Цей показник показує, скільки прибутку від реалізації припадає на 1 грн. чистого доходу від реалізації. Зростання цього показника є наслідком росту цін при постійних витратах на виробництво реалізованої продукції або зниження витрат на виробництво при постійних цінах. Зменшення свідчить про зниження цін при постійних витратах на виробництво або про зростання витрат на виробництво при постійних цінах, тобто про зниження попиту на продукцію підприємства.

2. Рентабельність продукції за операційним прибутком:

$$R_{on} = \frac{\Phi P_{on}}{ЧД} * 100\%.$$

Цей показник показує, скільки прибутку від операційної діяльності припадає на 1 грн. чистого доходу від реалізації. Він характеризує ефективність операційної діяльності підприємства.

3. Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком:

$$R_{pnч} = \frac{\Phi P_{ч}}{ЧД} * 100\%.$$

Цей показник відображає, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн. чистого доходу від реалізації. Він характеризує ефективність діяльності підприємства після сплати податку на прибуток.

4. Рентабельність активів за прибутком від реалізації:

$$R_{anp} = \frac{\Phi P_{p}}{ВБср} * 100\%.$$

Показник рентабельності активів характеризує ефективність використання всього майна підприємства. Він показує, скільки прибутку від реалізації припадає на 1 грн. майна підприємства. Його зниження свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства або про зайве накопичення активів.

5. Рентабельність активів за чистим прибутком:

$$R_{aч} = \frac{\Phi P_{ч}}{ВБср} * 100\%.$$

Даний показник показує, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн. майна підприємства. Цей показник характеризує ефективність використання всього майна підприємства після сплати податку на прибуток.

6. Рентабельність власного капіталу:

$$R_{в} = \frac{\Phi P_{ч}}{ВКср} * 100\%.$$

Такий показник відображає ефективність використання власного капіталу підприємства, а його динаміка впливає на накопичення власності засновників підприємства і на рівень котирування акцій підприємства на фондовій біржі.

7. Рентабельність необоротних активів:

$$R_{н} = \frac{\Phi P_{on}}{НАср} * 100\%.$$

Цей показник рентабельності вимірює, скільки прибутку від реалізації припадає на 1 грн. необоротних активів підприємства; отже, він відображає ефективність використання необоротних активів. Зростання цього показника при зниженні рентабельності активів по прибутку від реалізації свідчить про

надмірне збільшення мобільних активів, що може бути наслідком утворення зайвих запасів, затовареності готової продукції в результаті зниження попиту, надмірного зростання дебіторської заборгованості або грошових коштів.

8. Рентабельність довгострокового (перманентного) капіталу:

$$R\partial = \frac{\Phi P_{оп}}{BK_{ср} + ДТ_{ср}} * 100\%.$$

Показник рентабельності довгострокового капіталу відображає ефективність використання капіталу (власного і позикового), вкладеного в діяльність підприємства на тривалий термін. Він показує, скільки прибутку від реалізації припадає на 1 грн. перманентного капіталу.

Розраховані показники рентабельності зводяться в табл. 4.13.

Таблиця 4.13 - Показники рентабельності

Показники	Звіт- ний період	Попе- редній період	Зміна	
			абсолют- на (+, -)	темп росту, %
1. Рентабельність продукції за прибутком від реалізації (R_{np})				
2. Рентабельність продукції за операційним прибутком ($R_{он}$)				
3. Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком ($R_{пч}$)				
4. Рентабельність активів за прибутком від реалізації ($R_{ап}$)				
5. Рентабельність активів за чистим прибутком ($R_{ач}$)				
6. Рентабельність власного капіталу ($R_{в}$)				
7. Рентабельність необоротних активів ($R_{н}$)				
8. Рентабельність перманентного капіталу (R_{∂})				

Після проведених розрахунків і заповнення табл. 4.13 необхідно надати пояснення, вказати причини змін показників та визначитися із напрямками покращення фінансової ситуації на підприємстві.

4.9 Аналіз ділової активності

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, перш за все, у швидкості обороту його засобів. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних фінансових коефіцієнтів оборотності:

1. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу (активів):

$$O_{вб} = \frac{ЧД}{ВБ_{ср}}.$$

Вказаний коефіцієнт відображає швидкість обороту (у кількості оборотів за період) усього капіталу підприємства. Його зростання означає прискорення кругообігу засобів підприємства або інфляційне зростання цін (при зниженні рентабельності активів за прибутком від реалізації або рентабельності необоротних активів).

2. Коефіцієнт оборотності мобільних активів:

$$O_{oa} = \frac{ЧД}{OA_{ср}}.$$

Цей коефіцієнт показує швидкість обороту всіх оборотних (як матеріальних, так і нематеріальних) активів підприємства. Його зростання слід оцінювати позитивно, якщо він супроводжується зростанням коефіцієнта оборотності матеріальних оборотних активів (запасів), і – негативно, якщо зменшується.

3. Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних активів (запасів):

$$O_z = \frac{ЧД}{З_{ср}}.$$

Цей коефіцієнт відображає число оборотів запасів підприємства за аналізований період. Його зниження свідчить про відносне збільшення виробничих запасів і незавершеного виробництва або про зниження попиту на готову продукцію (у випадку зменшення коефіцієнта оборотності готової продукції).

4. Коефіцієнт оборотності готової продукції:

$$O_{гп} = \frac{ЧД}{ГП_{ср}}.$$

Даний коефіцієнт показує швидкість обороту готової продукції, при цьому його зростання означає збільшення попиту на готову продукцію підприємства, зниження – затоварення готової продукції в зв'язку зі зниженням попиту на неї.

5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості:

$$O_{дз} = \frac{ЧД}{ДЗ_{ср}}.$$

Цей коефіцієнт показує розширення або звуження комерційного кредиту, що надається підприємством. Якщо він розраховується по чистому доходу від реалізації, зростання цього показника означає скорочення продажів в кредит, а зниження – свідчить про збільшення обсягу кредиту, що надається.

6. Середній період обороту дебіторської заборгованості:

$$T_{\partial z} = \frac{365}{O_{\partial z}}.$$

Характеризує середній термін погашення дебіторської заборгованості. Позитивно оцінюється зниження цього показника, і навпаки – його збільшення свідчить про прискорення оборотності, а, отже, і ділової активності підприємства у сфері управління дебіторською заборгованістю.

7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості:

$$O_{kz} = \frac{ЧД}{KЗ_{ср}}.$$

Цей коефіцієнт показує розширення або звуження комерційного кредиту, що надається підприємству. Його зростання означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства, зниження – зростання покупок в кредит.

8. Середній період оборотності кредиторської заборгованості:

$$T_{kz} = \frac{365}{O_{kz}}.$$

Він характеризує середній період повернення боргів підприємства, крім заборгованості перед банками.

9. Коефіцієнт оборотності власного капіталу:

$$O_{вк} = \frac{ЧД}{ВК_{ср}}.$$

Цей показник показує швидкість обороту власного капіталу, що для акціонерних товариств означає активність коштів, якими ризикують акціонери. Різке зростання цього коефіцієнта відображає підвищення рівня продажів, яке повинно в значній мірі забезпечуватися кредитами і, отже, знижувати частку власників загальному капіталі підприємства. Істотне зниження цього показника відображає тенденцію до бездіяльності частини власних коштів.

10. Середній період обороту мобільних активів:

$$T_{oa} = \frac{365}{O_{oa}}.$$

Показує середній термін обороту оборотних активів до отримання виручки від реалізації. Позитивно слід оцінювати зниження цього показника.

11. Середній період обороту запасів:

$$T_3 = \frac{365}{O_3}.$$

Позитивно слід оцінювати зниження цього коефіцієнта, якщо це не перешкоджає нормальному процесу виробництва, не загрожує дефіцитом матеріальних ресурсів.

12. Період операційного циклу:

$$T_{оц} = T_3 + T_{дз}.$$

Період операційного циклу показує тривалість перетворення придбаних матеріальних ресурсів на грошові кошти. Позитивно потрібно оцінювати зменшення цього показника.

13. Період фінансового циклу:

$$T_{фц} = T_{оц} - T_{кз}.$$

Позитивно слід оцінювати зниження цього показника, проте його від'ємне значення свідчить про брак коштів (тобто підприємство живе «в борг»).

Розраховані показники оборотності зводяться в табл. 4.14, після чого здійснюється узагальнення отриманих результатів аналізу ділової активності підприємства.

4.10 Аналіз ймовірності банкрутства підприємства

Для українських підприємств конче актуальним є питання визначення ймовірності їхнього банкрутства, особливо для тих, по яких проведеним у попередніх підрозділах курсової роботи аналізом було виявлено певні недоліки у фінансуванні господарської діяльності та, відповідно – погіршення та відхилення фінансових показників від їх рекомендованих значень.

Найпопулярнішою серед вітчизняних методик прогнозування ймовірності банкрутства є методика О. Терещенка, відповідно до якої розраховується наступний показник:

$$Z = 1,5 \cdot X_1 + 0,08 \cdot X_2 + 10 \cdot X_3 + 5 \cdot X_4 + 0,3 \cdot X_5 + 0,1 \cdot X_6,$$

де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;

X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;

X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

X_4 – відношення прибутку до виручки;

X_5 – відношення виробничих запасів до виручки;

Таблиця 4.14 - Показники оборотності

Показники	Звітний період	Попередній період	Зміна	
			абсолютна (+, -)	темп росту, %
1. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу (активів) ($O_{\text{вб}}$)				
2. Коефіцієнт оборотності мобільних активів ($O_{\text{оа}}$)				
3. Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних засобів (запасів) ($O_{\text{з}}$)				
4. Коефіцієнт оборотності готової продукції ($O_{\text{гп}}$)				
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($O_{\text{дз}}$)				
6. Середній період обороту дебіторської заборгованості ($T_{\text{дз}}$)				
7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($O_{\text{кз}}$)				
8. Середній період обороту кредиторської заборгованості ($T_{\text{кз}}$)				
9. Коефіцієнт оборотності власного капіталу ($O_{\text{вк}}$)				
10. Середній період обороту мобільних активів ($T_{\text{оа}}$)				
11. Середній період обороту запасів ($T_{\text{з}}$)				
12. Період операційного циклу ($T_{\text{оц}}$)				
13. Період фінансового циклу ($T_{\text{фц}}$)				

X6 – відношення виручки до основного капіталу.

Для обчислення цього коефіцієнта використовується показник Cash-Flow, який характеризує величину чистих грошових потоків, що утворюються в результаті операційної та інвестиційної діяльності й залишаються в розпорядженні підприємства в певному періоді. Чисті грошові потоки Cash-Flow визначаються за звітною формою №3 «Звіт про рух грошових коштів».

На основі отриманого результату здійснюється висновок про ймовірність банкрутства підприємства:

$Z > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким і йому не загрожує банкрутство;

$1 < Z < 2$ – фінансова рівновага порушена, але за умови переходу підприємства на антикризове управління банкрутство йому не загрожує;

$0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

$Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом.

У вітчизняній теорії фінансового аналізу напрацьовано й інші підходи до дослідження ймовірності банкрутства підприємств.

Так, наприклад, вітчизняним фінансистом А.В. Матвійчуком була розроблена аналітична модель прогнозованого дослідження (перспективного аналізу) банкрутства для українських підприємств. Методика розрахунку даної моделі подана у формулі:

$$Z = 0,033 \cdot X_1 + 0,268 \cdot X_2 + 0,045 \cdot X_3 - 0,01 \cdot X_4 - 0,004 \cdot X_5 - 0,015 \cdot X_6 + \\ + 0,702 \cdot X_7,$$

де X_1 – коефіцієнт мобільності активів (співвідношення оборотних і необоротних активів);

X_2 – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;

X_3 – коефіцієнт оборотності власного капіталу;

X_4 – коефіцієнт оборотності активів;

X_5 – коефіцієнт забезпеченості підприємства власними оборотними коштами (показує, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власного капіталу);

X_6 – коефіцієнт концентрації залученого капіталу (визначає частку позикових коштів у загальній сумі коштів, авансованих у діяльність підприємства);

X_7 – коефіцієнт покриття боргів власним капіталом.

Якщо при застосуванні даної моделі значення Z більше від 1,104, то це свідчить про задовільний фінансовий стан підприємства та низьку ймовірність його банкрутства. Чим вище значення Z , тим стійкішим є становище підприємства. Якщо значення цього показника для підприємства виявилося меншим від 1,104, то виникає загроза фінансової кризи. З подальшим зменшенням показника Z ймовірність банкрутства досліджуваного підприємства збільшується.

4.11 Інтегральна оцінки фінансового стану

На практиці для оцінки фінансового стану підприємств широко використовують математичні моделі, за допомогою яких формують узагальнений показник фінансового стану підприємства – його інтегральну оцінку. Важливе значення при виборі цього підходу відведено економіко-

математичному моделюванню і методу експертних оцінок. Економіко-математичне моделювання дозволяє з певним ступенем ймовірності визначити динаміку показників у залежності від зміни факторів, що впливають на розвиток фінансових процесів у майбутньому.

У «Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 616 від 05.08.2016, наводяться дискримінантні моделі оцінки фінансового стану позичальників:

великі та середні підприємства:

- 1) сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство

$$Z = 1,3 \times K_3 + 0,03 \times K_4 + 0,001 \times K_5 + 0,61 \times K_6 + 0,75 \times K_7 + 2,5 \times K_8 + 0,04 \times K_9 - 0,2$$

- 2) виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів

$$Z = 0,035 \times K_1 + 0,04 \times K_2 + 2,7 \times K_3 + 0,1 \times K_6 + 1,1 \times K_7 + 1,2 \times K_8 + 0,05 \times K_9 - 0,8$$

- 3) переробна промисловість

$$Z = 0,95 \times K_3 + 0,03 \times K_4 + 1,1 \times K_6 + 1,4 \times K_7 + 3,1 \times K_8 + 0,04 \times K_9 + 0,03 \times K_{10} - 0,45$$

- 4) добувна промисловість і розроблення кар'єрів

$$Z = 0,025 \times K_1 + 1,9 \times K_3 + 0,45 \times K_6 + 1,5 \times K_8 + 0,03 \times K_9 - 0,5$$

- 5) будівництво

$$Z = 0,02 \times K_1 + 1,7 \times K_3 + 0,01 \times K_4 + 0,3 \times K_6 + 0,4 \times K_7 + 2,9 \times K_8 - 0,1$$

- 6) оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів

$$Z = 1,03 \times K_3 + 0,001 \times K_4 + 0,16 \times K_6 + 0,6 \times K_7 + 2,9 \times K_8 + 0,08 \times K_9 - 0,14$$

- 7) транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність

$$Z = 0,07 \times K_2 + 1,27 \times K_3 + 0,32 \times K_6 + 1,98 \times K_8 + 0,04 \times K_9 + 0,04 \times K_{10} - 0,15$$

- 8) фінансова та страхова діяльність (крім банків)

$$Z = 0,025 \times K_1 + 2,7 \times K_3 + 0,005 \times K_4 + 0,13 \times K_7 + 2,4 \times K_8 - 0,93$$

- 9) інформація та телекомунікації

$$Z = 0,03 \times K_1 + 0,9 \times K_3 + 0,01 \times K_4 + 0,002 \times K_5 + 0,15 \times K_6 + 0,5 \times K_7 + 2,9 \times K_8 - 0,05$$

малі підприємства:

- 1) сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство

$$Z = 0,02 \times MK_1 + 0,02 \times MK_2 + 1,5 \times MK_3 + 0,6 \times MK_7 + 2,6 \times MK_8 + 0,008 \times MK_9 - 1,1$$

- 2) виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів

$$Z = 0,01 \times MK_1 + 0,03 \times MK_2 + 2,2 \times MK_3 + 0,03 \times MK_4 + 0,95 \times MK_7 + 1,3 \times MK_8 + 0,06 \times MK_9 + 0,2 \times MK_{10} - 0,7$$

3) переробна промисловість

$$Z = 0,03 \times MK_2 + 1,95 \times MK_3 + 0,01 \times MK_4 + 0,002 \times MK_6 + 2,5 \times MK_7 + 0,8 \times MK_8 + 0,05 \times MK_9 - 0,9$$

4) добувна промисловість і розроблення кар'єрів

$$Z = 0,01 \times MK_1 + 2,42 \times MK_3 + 0,01 \times MK_4 + 0,05 \times MK_7 + 1,35 \times MK_8 + 0,05 \times MK_9 - 0,7$$

5) будівництво

$$Z = 0,02 \times MK_1 + 2,2 \times MK_3 + 0,001 \times MK_5 + 0,01 \times MK_6 + 0,009 \times MK_7 + 1,4 \times MK_8 + 0,2 \times MK_{10} - 0,27$$

6) оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів

$$Z = 0,03 \times MK_1 + 1,85 \times MK_3 + 0,004 \times MK_4 + 0,001 \times MK_5 + 0,1 \times MK_6 + 0,2 \times MK_7 + 2,2 \times MK_8 + 0,009 \times MK_9 - 0,35$$

7) транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність

$$Z = 0,04 \times MK_1 + 0,01 \times MK_2 + 1,8 \times MK_3 + 0,0002 \times MK_5 + 0,6 \times MK_6 + 0,85 \times MK_7 + 1,7 \times MK_8 + 0,03 \times MK_9 - 0,8$$

8) фінансова та страхова діяльність (крім банків)

$$Z = 0,02 \times MK_1 + 1,7 \times MK_3 + 0,001 \times MK_4 + 0,001 \times MK_5 + 0,15 \times MK_6 + 3,1 \times MK_8 + 0,02 \times MK_9 - 0,4$$

9) інформація та телекомунікації

$$Z = 0,01 \times MK_1 + 1,92 \times MK_3 + 0,01 \times MK_6 + 0,02 \times MK_7 + 1,2 \times MK_8 + 0,01 \times MK_9 - 0,35$$

Формули для розрахунків фінансових коефіцієнтів наведені у табл. 4.15 і 4.16.

Інтерпретація отриманих результатів здійснюється за даними табл. 4.17 і 4.18.

Після визначення класу підприємства здійснюється інтерпретація його фінансового стану. Класи за рівнем фінансового стану слід інтерпретувати таким чином:

клас 1 – високий рівень спроможності виконувати зобов'язання та найменша ймовірність дефолту;

клас 2 – достатній рівень спроможності виконувати свої зобов'язання та незначна ймовірність дефолту;

клас 3 – нижче середнього рівня спроможності виконувати зобов'язання;

клас 4 – фінансовий стан бенефіціара є нестабільний і свідчить про наявність ознак неплатоспроможності;

клас 5 – високий рівень ймовірності дефолту.

Таблиця 4.15 - Розрахунок фінансових коефіцієнтів, що використовуються для визначення інтегрального показника фінансового стану бенефіціара (великі та середні підприємства)

Фінансовий коефіцієнт	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку з використанням форм звітності
1. K_3 – коефіцієнт покриття (ліквідність третього ступеня)	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	$\frac{\text{ф.1 р.1195 гр.4}}{\text{ф.1 р.1695 гр.4}}$
2. K_2 – проміжний коефіцієнт покриття	$\frac{\text{Монетарні оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	$\frac{\text{ф.1 р.1125+1130+1135+1155+1160+1165 гр.4}}{\text{ф.1 р.1695 гр.4}}$
3. K_3 – коефіцієнт фінансової незалежності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$\frac{\text{ф.1 р.1495 гр.4}}{\text{ф.1 р.1900 гр.4}}$
4. K_4 – коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Необоротні активи}}$	$\frac{\text{ф.1 р.1495 гр.4}}{\text{ф.1 р.1095 гр.4}}$
5. K_5 – коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток/збиток}}{\text{Інвестований власний капітал}}$	$\frac{\text{ф.2 р.2350-р.2355 гр.3}}{\text{ф.1 [(р.1400+1410 гр.3)+(р.1400+1410 гр.4)]:2}}$
6. K_6 – коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (EBIT)	$\frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}$	$\frac{\text{ф.2 р.2190–2195 гр.3}}{\text{ф.2 р.2000 гр.3}}$
7. K_7 – коефіцієнт рентабельності операційної діяльності за EBITDA	$\frac{\text{EBITDA}}{\text{Чистий дохід від реалізації + інші операційні доходи}}$	$\frac{\text{ф.2 р.2190–2195+2515 гр.3}}{\text{ф.2 р.2000+2120 гр.3}}$
8. K_8 – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	$\frac{\text{Чистий фінансовий результат}}{\text{Валюта балансу}}$	$\frac{\text{ф.2 р.2350 -2355 гр.3}}{\text{ф.1 р.1300 (гр.3+гр.4):2}}$
9. K_9 – коефіцієнт оборотності оборотних активів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{Операційні оборотні активи}}$	$\frac{\text{ф.2 р.2000 гр.3+}}{\text{ф.1 [р.1195 – 1160 – 1165 (гр.3+гр.4)] :2}}$
10. K_{10} – коефіцієнт оборотності позикового капіталу за фінансовими результатами перед оподаткуванням, фінансовими витратами та нарахуванням амортизації	$\frac{\text{Фінансові результати перед оподаткуванням, фінансовими витратами та нарахуванням амортизації}}{\text{Довгострокові та поточні зобов'язання}}$	$\frac{\text{ф.2 р.2290-2295+2250+2515 гр.3}}{\text{ф.1 р.1595+1695 гр.4}}$

Таблиця 4.16 - Розрахунок фінансових коефіцієнтів, що використовуються для визначення інтегрального показника фінансового стану бенефіціара (малі підприємства)

Фінансовий коефіцієнт	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку з використанням форм звітності
1. МК ₁ – коефіцієнт покриття (ліквідність третього ступеня)	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	$\frac{\text{ф.1-м р.1195 гр.4}}{\text{ф.1-м р.1695 гр.4}}$
2. МК ₂ – проміжний коефіцієнт покриття	$\frac{\text{Монетарні оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	$\frac{\text{ф.1-м р.1125+1135+1155+1160+1165 гр.4}}{\text{ф.1-м р.1695 гр.4}}$
3. МК ₃ – коефіцієнт фінансової незалежності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$\frac{\text{ф.1-м р.1495 гр.4}}{\text{ф.1-м р.1900 гр.4}}$
4. МК ₄ – коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Необоротні активи}}$	$\frac{\text{ф.1-м р.1495 гр.4}}{\text{ф.1-м р.1095 гр.4}}$
5. МК ₅ – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{Кредиторська заборгованість}}$	$\frac{\text{ф.2-м р. 2000 гр. 3}}{\text{ф.1-м [р. 1610+1615+1620+1625++1630+1690 (гр. 3+гр. 4)] :2}}$
6. МК ₆ – коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (ЕВІТ)	$\frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}$	$\frac{\text{ф.2-м р.2000+2120-2050-2180 гр.3}}{\text{ф.2-м р.2000 гр.3}}$
7. МК ₇ – коефіцієнт рентабельності операційної діяльності	$\frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності}}{\text{Чистий дохід від реалізації + інші операційні доходи}}$	$\frac{\text{ф.2-м р.2000+2120-2050-2180 гр.3}}{\text{ф.2-м р.2000+2120 гр.3}}$
8. МК ₈ – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	$\frac{\text{Чистий фінансовий результат}}{\text{Валюта балансу}}$	$\frac{\text{ф.2-м р.2350 гр.3 (зі знаком «-» у разі збитків)}}{\text{ф.1 -м р.1300 (гр.3+гр.4):2}}$
9. МК ₉ – коефіцієнт оборотності оборотних активів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{Операційні оборотні активи}}$	$\frac{\text{ф.2-м р.2000 гр.3}}{\text{ф.1-м [р.1195 – 1160 – -1165 (гр.3+гр.4)] :2}}$
10. МК ₁₀ – коефіцієнт оборотності позикового капіталу за фінансовими результатами до оподаткування	$\frac{\text{Фінансові результати перед оподаткуванням}}{\text{Довгострокові та поточні зобов'язання}}$	$\frac{\text{ф.2-м р.2290 гр.3 (зі знаком «-» у разі збитків)}}{\text{ф.1-м р.1595+1695 гр.4}}$

Таблиця 4.17 - Інтерпретація значень інтегрального показника фінансового стану підприємства (великі та середні підприємства)

№ з/п	Види економічної діяльності	Класи за рівнем фінансового стану позичальника				
		клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	більше ніж + 0,81	від + 0,80 до + 0,35	від + 0,34 до - 0,25	від - 0,26 до - 3,2	менше ніж - 3,2
2	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	більше ніж + 0,71	від + 0,7 до 0	від - 0,01 до - 0,70	від - 0,71 до - 3,4	менше ніж - 3,5
3	Переробна промисловість	більше ніж + 0,81	від + 0,8 до + 0,17	від + 0,16 до - 0,5	від - 0,51 до - 3,6	менше ніж - 3,7
4	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	більше ніж + 0,8	від + 0,79 до + 0,04	від + 0,03 до - 0,75	від - 0,76 до - 4,6	менше ніж - 4,7
5	Будівництво	більше ніж + 0,07	від + 0,06 до - 0,4	від - 0,41 до - 0,9	від - 0,91 до - 3,7	менше ніж - 3,8
6	Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів	більше ніж + 0,91	від + 0,9 до + 0,16	від + 0,15 до - 0,6	від - 0,61 до - 4,6	менше ніж - 4,7
7	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	більше ніж + 1,01	від + 1,0 до + 0,35	від + 0,34 до - 0,37	від - 0,38 до - 3,4	менше ніж - 3,5
8	Фінансова та страхова діяльність (крім банків)	більше ніж + 1,2	від + 1,19 до + 0,52	від + 0,51 до - 0,25	від - 0,26 до - 4,1	менше ніж - 4,2
9	Інформація та телекомунікації	більше ніж + 0,7	від + 0,69 до + 0,09	від + 0,08 до - 0,55	від - 0,56 до - 3,2	менше ніж - 3,3

Таблиця 4.18 - Інтерпретація значень інтегрального показника фінансового стану підприємства (малі підприємства)

№ з/п	Види економічної діяльності	Класи за рівнем фінансового стану позичальника				
		клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	більше ніж + 0,5	від + 0,49 до – 0,10	від – 0,11 до – 0,75	від – 0,76 до – 4,2	менше ніж – 4,2
2	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	більше ніж +1,4	від + 1,39 до + 0,55	від +0,54 до – 0,4	від – 0,41 до – 4,10	менше ніж – 4,4
3	Переробна промисловість	більше ніж + 1,11	від + 1,10 до + 0,35	від + 0,34 до – 0,50	від – 0,51 до – 4,10	менше ніж – 4,1
4	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	більше ніж +1,25	від + 1,24 до + 0,42	від + 0,41 до – 0,50	від – 0,51 до – 4,90	менше ніж – 4,9
5	Будівництво	більше ніж + 1,4	від + 1,39 до + 0,53	від + 0,52 до - 0,35	від – 0,36 до – 4,20	менше ніж – 4,2
6	Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів	більше ніж + 0,96	від + 0,95 до + 0,20	від + 0,19 до – 0,59	від – 0,6 до – 5,2	менше ніж – 5,2
7	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	більше ніж + 0,86	від + 0,85 до + 0,20	від + 0,19 до – 0,50	від – 0,51 до – 4,40	менше ніж – 4,4
8	Фінансова та страхова діяльність (крім банків)	більше ніж + 1,51	від + 1,50 до + 0,75	від + 0,74 до - 0,10	від – 0,11 до – 3,4	менше ніж – 3,4
9	Інформація та телекомунікації	більше ніж + 0,98	від + 0,97 до + 0,23	від + 0,22 до – 0,55	від – 0,56 до – 4,2	менше ніж – 4,2

Як альтернативну, рекомендовано до використання методику інтегральної оцінки фінансового стану боржника-юридичної особи, представлену в Положенні про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління НБУ від 30.06.2016 № 351.

4.12 Узагальнення результатів аналізу та розробка пропозицій і рекомендацій щодо покращення фінансового стану і фінансових результатів підприємства

Результати здійснених у попередніх підрозділах розрахункової частини курсової роботи аналітичних досліджень та проміжні висновки зводяться до спеціальної узагальнюючої таблиці (форма табл. 4.19), в якій вказуються найбільш значущі причини змін у фінансовому стані підприємства.

Таблиця 4.19 - Узагальнення аналізу та напрямки покращення фінансового стану підприємства

№ з/п	Аналітичні показники (фінансові проблеми) підприємства	Виявлена тенденція зміни	Ймовірні причини змін (фінансових проблем)	Рекомендації та пропозиції щодо вирішення фінансових проблем	Факторний вплив рекомендацій та пропозицій на фінансовий стан підприємства

У цій таблиці автором роботи надаються також конкретні і доречно обгрунтовані пропозиції чи рекомендації щодо вирішення основних проблем підприємства та покращення його фінансового стану.

При обгрунтуванні цих пропозицій доцільно посилатися на попередні підрозділи курсової роботи та застосовувати факторний зв'язок між наданими рекомендаціями і показниками фінансового стану підприємства і його фінансових результатів.

Крім того, необхідно ознайомитися із Звітом підприємства про управління, який, відповідно до Наказу Міністерства фінансів України від 07.12.2018 №982, є обов'язковим для середніх і великих підприємств починаючи з 2019 року.

Звіт про управління містить достовірну фінансову та нефінансову інформацію про діяльність підприємства, його стан та перспективи розвитку та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності. Цю інформацію рекомендується знайти на сайті підприємства та доцільно використовувати під

час виконання курсового дослідження. Інформація Звіту про управління буде корисною при оцінюванні діяльності підприємства та розробці рекомендацій щодо її покращення у майбутньому.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конспект лекцій навчальної дисципліни «Фінансовий аналіз» для студентів усіх форм навчання напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» / укладач: Ткаченко І.П. – Кам'янське, ДДТУ, 2018 р. – 223 с.

2. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підруч. / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

3. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : постанова Правління НБУ від 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>

4. Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара. – Наказ Міністерства фінансів України № 616 від 14.07.2016. Доступ: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16>

5. Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління. – Наказ Міністерства фінансів України 07.12.2018 № 982.

6. Селіверстова, Л.С. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посіб. / Л.С. Селіверстова, О.В. Скрипник; [за ред. С.М. Безрутенка]. – К. : ЦУЛ, 2012. – 274 с.

7. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С.В. – Полтава : ПДАА, 2016. – 430 с.

8. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / І.П. Отенко, Г.Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 156 с.

9. Фінансовий аналіз. Навч. посіб. / М.Р. Лучко, С.М. Жукевич, А.І. Фаріон. – Тернопіль : ТНЕУ, – 2016. – 304 с.

10. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І.Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця: ВНТУ, 2017. – 143 с.

11. Школьник І.О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / За заг. ред. Школьник І.О. [І.О. Школьник, І.М. Боярко, О.В. Дейнека та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.

12. Шубіна, С.В. Фінансовий аналіз : практикум / С.В. Шубіна, О.Ю. Мірошник, В.О. Швадченко. – К. : ЦУЛ, 2013. – 296 с.

Приклад оформлення титульної сторінки курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ І ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

КУРСОВА РОБОТА
з навчальної дисципліни
«ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ»

на тему _____

Виконав:

студент(ка) гр. _____

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Перевірив:

(посада, науковий ступінь, вчене звання,
прізвище, ім'я, по-батькові викладача)

Покровськ, 201_

Приклад оформлення реферату курсової роботи

РЕФЕРАТ

Курсова робота: 50 стор., 5 рис., 15 табл., 5 додатків, 15 джерел.

Об'єкт дослідження: фінансовий стан підприємства «_____».
назва підприємства

Мета роботи: теоретичного розділу – поглиблене теоретичне дослідження актуального напрямку фінансового аналізу; розрахункового розділу – аналіз та обґрунтування рекомендацій щодо поліпшення фінансового стану і фінансових результатів підприємства.

Методи дослідження: групування, порівняння, факторний, горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний, графічний, матричний, формальної та діалектичної логіки, прогнозування.

Курсова робота включає два розділи: перший – теоретичний та другий – розрахунковий. В першому розділі роботи, відповідно до його тематичного напрямку, автором досліджено основні сучасні методи та методики фінансового аналізу, надано їхнє порівняння з виявленням переваг та недоліків, зроблено їх конструктивно-критичний аналіз. У другому розділі роботи надана стисла характеристика досліджуваного підприємства; на базі його фінансової звітності розраховані аналітичні показники оцінки: його майнового стану і фінансових джерел, фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності, фінансових результатів і рентабельності, ділової активності, ймовірності банкрутства; узагальнено основні проблеми у фінансово-господарській діяльності підприємства; рекомендовані напрямки поліпшення його фінансового стану і фінансових результатів.

ФІНАНСОВИЙ СТАН, АНАЛІЗ, АКТИВИ, ПАСИВИ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ, СТРУКТУРА, ДИНАМІКА, ПРОГНОЗ, РЕКОМЕНДАЦІЇ.

ДОДАТОК В

Оцінювання курсових робіт

Критерії оцінювання (якісний рівень підготовки та захисту) курсових робіт	Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
1	2	4
Курсова робота виконана у повному обсязі, відповідно до її плану та завдань, носить дослідницький характер, матеріал викладено професійно, грамотно, логічно і послідовно з відповідними висновками, текст оформлено за діючими вимогами. При захисті роботи студент показує глибокі знання з питань теми, впевнено оперує даними дослідження, вносить пропозиції по темі дослідження, впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання, вміє доводити й захищати власні точки зору та вести професійну дискусію.	90 - 100	Відмінно
Курсова робота виконана у повному обсязі, відповідно до її плану та завдань, носить дослідницький характер, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками, текст оформлено за діючими вимогами. При захисті роботи студент показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, без особливих труднощів відповідає на поставлені запитання. Але у роботі незначні (непринципові) погрішності або студент не виявляє абсолютної впевненості та творчого підходу при відповідях під час захисту роботи.	82 - 89	Добре
Курсова робота виконана у повному обсязі, відповідно до її плану та завдань, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками, текст оформлено за діючими вимогами.		

Продовження таблиці В1

1	2	4
При захисті роботи студент показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, відповідає на поставлені запитання. Але у зроблених дослідженнях чи аналітичних розрахунках, структурі, мові і стилі роботи є незначні погрішності чи неточності.	74 - 81	Добре
Курсова робота виконана у повному обсязі, відповідно до її плану та завдань, текст оформлено за діючими вимогами, але робота містить поверхневий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. Студент розуміється на значній частині теоретичного матеріалу, виявляє певні знання і розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. Хоча основні базові тези роботи в принципі розкриті, але недостатньо обґрунтовані, нечітко сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації. При захисті студент виявляє невпевненість, показує досить слабкі знання теми, вагається з відповідями на запитання чи не завжди їх надає, не чітко чи не вірно їх формулює.	64 - 73	Задовільно
Курсова робота виконана майже у повному обсязі, відповідно до її плану та завдань, текст оформлено за діючими вимогами, але робота має недостатньо глибокий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. Основні тези роботи розкриті, але при захисті автор самостійно не може сформулювати або обґрунтувати пропозиції і рекомендації з теми дослідження, і лише за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є досить значна кількість суттєвих і принципових, виявляє при цьому невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не надає вичерпні аргументовані відповіді на запитання.	60 - 63	Задовільно

Закінчення таблиці В1

1	2	4
Курсова робота виконана не у повному обсязі чи не у відповідності до її плану та завдань, текст оформлено з порушеннями діючих вимог, робота не має правильних аналітичних висновків або вони носять декларативний характер. При захисті курсової роботи студент дає переважно неправильні відповіді, припускає грубі помилки, виявляє суттєві прогалини у теоретичних знаннях і практичних навичках з навчальної дисципліни, не може надати характеристику навіть базовим, найбільш поширеним, методам фінансового аналізу та розтлумачити змістовну сутність аналітичних показників.	35 - 59	Незадовільно
Курсова виконана не у повному обсязі чи не у відповідності до її плану та завдань, взагалі не відповідає вимогам, які пред'являються до курсових робіт. У роботі відсутні деякі її структурні складові; автор допускає грубі принципові помилки в аналітичних розрахунках, не надає до них необхідних пояснень; в роботі немає висновків або вони носять декларативний характер. При захисті курсової роботи студент не може відповісти на жодне поставлене запитання, виявляє повну відсутність базових знань з відповідної початкової дисципліни, не знає ніяких базових основ теорії фінансового аналізу, змісту фінансових звітів чи сутності фінансових показників та зовсім не розуміється навіть на основах методики проведення фінансових аналітичних розрахунків.	1 - 34	Незадовільно

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ**

з навчальної дисципліни

«ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ»

**для студентів всіх форм навчання
галузі знань 07 Управління та адміністрування**

Комп'ютерний набір і верстка: Антоненко Валентина Миколаївна

Укладачі: Антоненко Валентина Миколаївна
Катранжи Леонід Леонідович

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
85300, м. Покровськ, пл. Шибанкова, 2.